

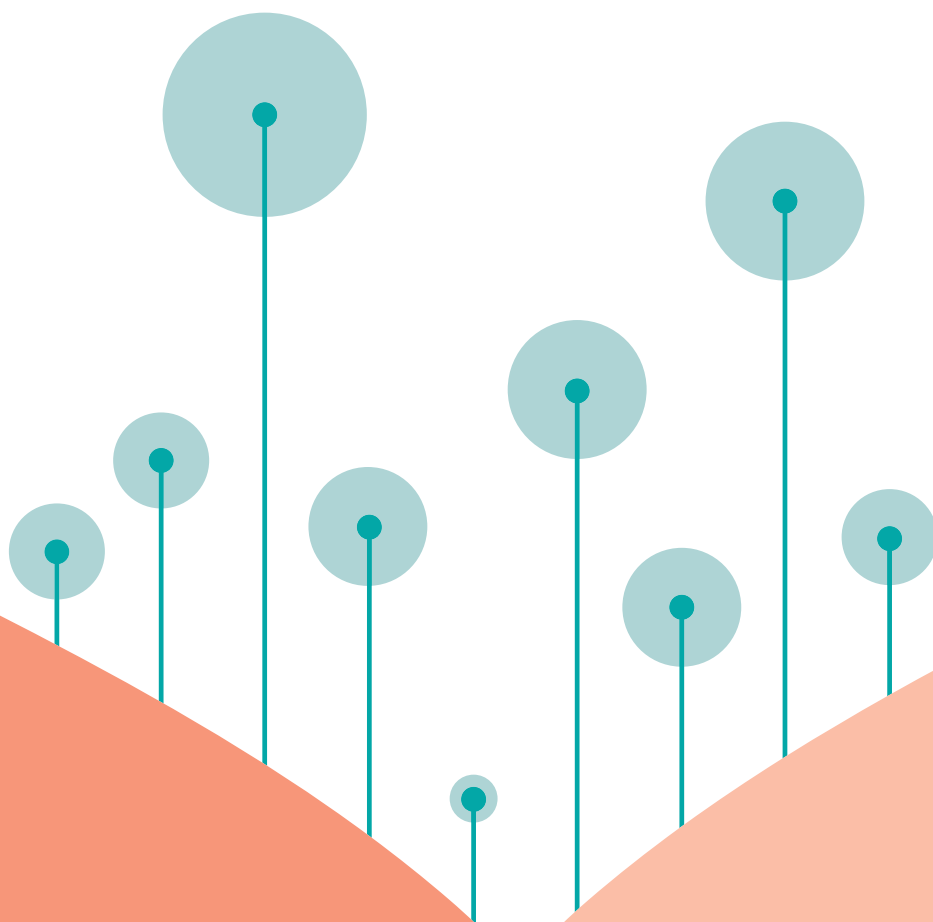

CO₂-PRESTATIELADDER®

Samen zorgen voor minder CO₂

RAPPORT MAATREGELLIJST 2018

MAART 2019

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
-----------	---

1

De Maatregellijst	4
1.1 Wat is de Maatregellijst?	4
1.2 Werking van de Maatregellijst	5

2

De Maatregellijst 2018 in cijfers	6
2.1 Resultaten Maatregellijst 2018	8
2.1.1 Kantoren	9
2.1.2 Personenmobiliteit	10
2.1.3 Materieel	11
2.1.4 Logistiek en transport	12
2.1.5 Onderaannemers en leveranciers	13
2.1.6 Organisatiebeleid algemeen	14
2.1.7 Bouwplaats	15
2.1.8 Scope 3	16
2.1.9 Advies	17
2.1.10 Bedrijfshallen	18
2.1.11 Materiaalgebruik	19
2.1.12 Afval	20
2.1.13 Waterbouw schepen	21
2.1.14 Aanbesteden	22
2.1.15 ICT	23
2.2 Meest genomen maatregelen en sterkste groeiers	24
2.3 Algemene wijzigingen in de Maatregellijst 2019	26

3

Bevindingen Maatregellijst 2018	27
---------------------------------	----

4

Toegevoegde waarde van de Maatregellijst	28
Colofon	31

INLEIDING

Dit is de derde jaarrapportage over het gebruik van de Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder, over het jaar 2018. Door het invullen van de Maatregellijst geven organisaties aan welke CO₂-reductiemaatregelen zij nemen als onderdeel van hun certificering in het kader van de CO₂-Prestatieladder.

Hoofdstuk 1 gaat in op de functie en de werking van de Maatregellijst, hoofdstuk 2 geeft het gebruik van de Maatregellijst in 2018 in cijfers weer en geeft per activiteit inzicht in meest genomen maatregelen, in maatregelen die meer aandacht zouden kunnen krijgen, en in de veranderingen ten opzichte van 2017. Ook wordt een doorkijk gegeven naar de aanpassingen aan de lijst voor 2019. Hoofdstuk 3 geeft enkele conclusies over de ontwikkeling van het gebruik van de Maatregellijst en in hoofdstuk 4 vertellen Sible Schöne (consultant SKAO) en Gijs Termeer (directeur SKAO) over de toegevoegde waarde die de Maatregellijst en de CO₂-Prestatieladder kan bieden in het kader van klimaatakkoord.

1 DE MAATREGELLIJST

1.1 Wat is de Maatregellijst?

Als onderdeel van certificering volgens de CO₂-Prestatieladder stellen organisaties ambitieuze CO₂-reductiedoelstellingen vast en definiëren zij reductie-maatregelen (eis 3.B.1). Maar wat is ambitieus? Dat dient een organisatie vast te stellen 'in vergelijking met sectorgenoten'.¹

Jaarlijks geven de organisaties die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder in een digitaal systeem aan welke maatregelen zij hebben genomen, of van plan zijn door te voeren. Daarmee ontstaat een (geanonimiseerd) overzicht van reductiemaatregelen die door al deze organisaties genomen worden dat weer wordt gebruikt om de lijst voor het volgende jaar te actualiseren. Door middel van de lijst kunnen organisaties zich vergelijken met sectorgenoten met vergelijkbare bedrijfsactiviteiten. Voor organisaties die beginnen met de CO₂-Prestatieladder kan de lijst ook ideeën opleveren voor mogelijk te nemen maatregelen. De Maatregellijst is hiermee een lijst vóór en door deelnemende organisaties.²

¹ In dit artikel worden niet overal de formele termen gebruikt omwille van de leesbaarheid; zie het 'Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0' voor exacte definities en termen.

² In deze rapportage gebruiken we de term organisaties, omdat naast bedrijven ook overheden en andere organisaties op de Ladder gecertificeerd zijn en dus de Maatregellijst invullen.

ACHTERGROND

Inmiddels zijn er circa 900 laddercertificaten uitgegeven, waaronder circa 3000 organisaties vallen. Met de toename van het aantal gecertificeerde organisaties nam de behoefte toe aan een hulpmiddel dat zicht geeft op de inzet van andere organisaties in de sector, om daar de eigen maatregelen en doelstellingen aan te kunnen spiegelen. De Maatregellijst biedt dit hulpmiddel. De eerste versie van de lijst is in 2015 samengesteld op basis van een analyse van een groot aantal reductieplannen die organisaties hebben opgesteld in het kader van de CO₂-Prestatieladder, gevolgd door afstemming met brancheorganisaties. Het is een weerslag van maatregelen die organisaties zelf daadwerkelijk in de praktijk toepassen. Om de lijst hanteerbaar te houden zijn de maatregelen generiek geformuleerd.

Vanaf 2016 is het voor alle deelnemers aan de CO₂-Prestatieladder (niveau 3 en hoger) verplicht om de Maatregellijst in te vullen. 2018 is het derde jaar waarin de Maatregellijst door de deelnemende organisaties is ingevuld. In 2018 hebben 880 organisaties met een Laddercertificaat de Maatregellijst ingevuld.

***“Ik vind de relatie/
toelichting met
(NL- en EU-)wet-
geving nuttig.
Bijv. bij personen-
mobiliteit staat
een EU doelstelling
met betrekking tot
CO-uitstoot gr/km”***

— gecertificeerde organisatie

1.2 Werking van de Maatregellijst

De Maatregellijst bestaat uit een aantal CO₂-reductiemaatregelen, verdeeld over verschillende categorieën of activiteiten (verder activiteiten genoemd). Per maatregel zijn niveaus van implementatie aangegeven: A, B of C (zie kader hieronder).

Een organisatie hoeft alléén de maatregelen in te vullen voor de activiteiten waarvan de organisatie zelf bepaalt dat deze voor deze organisatie relevant zijn. Niet alle activiteiten zijn voor een organisatie relevant, bijvoorbeeld omdat een organisatie een bepaalde activiteit niet in huis heeft. Zo zal niet elke organisatie bedrijfshallen hebben of gebruik maken van graafmachines. Ook kan een organisatie ervoor kiezen in sommige activiteiten niet actief te sturen op CO₂-reductie, bijvoorbeeld omdat de omvang van de emissies van die activiteit relatief klein is in vergelijking met andere emissies van de organisatie. Zo kunnen voor een organisatie met een grote vloot van schepen of materieel de emissies gerelateerd aan kantoren relatief klein zijn. In de terminologie van de CO₂-Prestatieladder noemen we dat ‘niet materieel’. Natuurlijk staan niet alle denkbare maatregelen in de lijst, daarmee zou de lijst te lang worden. Een organisatie kan daarom ook eigen maatregelen toevoegen. Bij de jaarlijkse audit voor de Ladder door een onafhankelijke Certificerende Instelling (CI) dient de door de organisatie ingevulde lijst als onderbouwing van haar relatieve positie van de reductieambities en -plannen, in vergelijking met die van sectorgenoten. De Maatregellijst biedt de CI een handvat om te toetsen of de organisatie ambitieus is qua reductiedoelstelling, in relatie tot sectorgenoten, en continu werk maakt van CO₂-reductie. Bij het invullen van de Maatregellijst wordt organisaties ook gevraagd om per jaar de ‘globale maat’ in te vullen: totaalgegevens van omzet, aantal mensen in dienst (fte's) en CO₂-uitstoot. Deze gegevens zijn niet opgenomen in deze rapportage.

Het niveau van implementatie is als volgt gedefinieerd:

- **Categorie A** of “Standaard”: Niveau van implementatie dat wordt beschouwd als de standaard. D.w.z. meer dan 50% van de bedrijven, voor wie de activiteit waarbinnen de maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel geïmplementeerd.
- **Categorie B** of “Vooruitstrevend”: Niveau van implementatie dat wordt beschouwd als vooruitstrevend. D.w.z. 20% tot 50% van de bedrijven, voor wie de activiteit waarbinnen de maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel geïmplementeerd.
- **Categorie C** of “Ambitieuw”: Niveau van implementatie dat wordt beschouwd als ambitieus. D.w.z. slechts een enkel bedrijf, voor wie de activiteit waarbinnen de maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel geïmplementeerd.

Het gebruik van de ‘globale maat’ is primair bedoeld om individuele organisaties inzicht te geven in het verloop van de eigen emissies in de tijd, gerelateerd aan algemene bedrijfsgegevens. De ingevulde gegevens worden anoniem verwerkt en kunnen niet gebruikt worden om individuele organisaties met elkaar te vergelijken. Daarvoor zijn er te veel bedrijfsspecifieke omstandigheden die een dergelijke vergelijking kunnen beïnvloeden.

ANONIMITEIT

De gegevens die de organisaties invullen in de Maatregellijst worden opgeslagen in een online database. Alleen de organisatie zelf kan een uitdraai maken van de eigen gegevens, ter controle en om deze te kunnen bespreken met de CI. SKAO heeft alleen toegang tot geanonimiseerde gegevens ten behoeve van de jaarlijkse actualisatie van de lijst en voor bijvoorbeeld deze rapportage. SKAO heeft geen inzicht in de specifieke maatregelen die een organisatie heeft ingevuld. Ook de CI's of andere partijen hebben geen toegang tot de gegevens in de database.

JAARLIJKSE UPDATE VOOR EEN ZELFLEREND SYSTEEM

Jaarlijks vindt een update plaats van de Maatregellijst, aan de hand van de geanonimiseerde gegevens. Als het percentage van organisaties groeit, dat een specifieke maatregel op niveau A ('standaard'), B ('vooruitstrevend') of C ('ambitieuw') doorvoert dan wordt het niveau van implementatie aangepast ('ambitieuw' wordt 'vooruitstrevend', 'vooruitstrevend' wordt 'standaard' – zie ook kader).

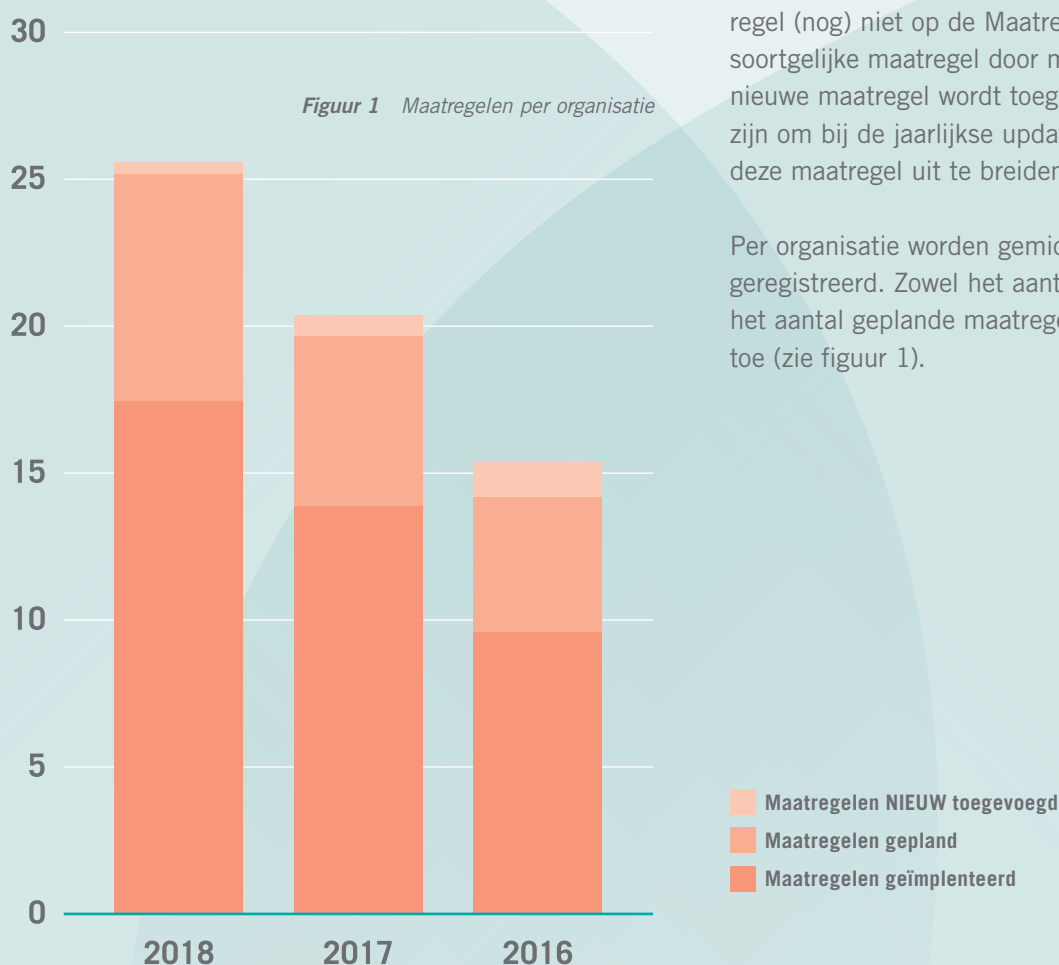
Hiermee wordt de lat voor die specifieke maatregel hoger gelegd. Ook kunnen formuleringen worden aangepast en kunnen maatregelen worden toegevoegd of afgevoerd, bijvoorbeeld op basis van de maatregelen die organisaties zelf toevoegen of op basis van gesprekken met sectorvertegenwoordigers of deskundigen. Zo ontstaat een zelflerend systeem dat continu meegroeit met de mate waarin organisaties bepaalde maatregelen toepassen en dat ruimte biedt voor nieuwe maatregelen en innovaties: een praktische lijst voor en door organisaties.

Voor de actualisatie wordt jaarlijks een voorstel gemaakt. De nieuwe, geactualiseerde versie wordt vastgesteld door het [CCvD](#) (Centraal College van Deskundigen) van de CO₂-Prestatieladder.

Voor meer uitleg over de toepassing van de Maatregellijst, zie de [Maatregellijst-pagina](#) op de website van SKAO.

2 DE MAATREGELLIJST 2018 IN CIJFERS

In het kader van de CO₂-Prestatieladder bestaat een organisatie met dochterorganisaties uit een hoofdcertificaathouder met meerdere certificaathouders. De 880 organisaties die de Maatregellijst in 2018 hebben ingevuld, zijn dan ook de hoofdcertificaathouders. Het daadwerkelijke aantal organisaties dat gecertificeerd is op de CO₂-Prestatieladder ligt hoger, rond de 3.000.

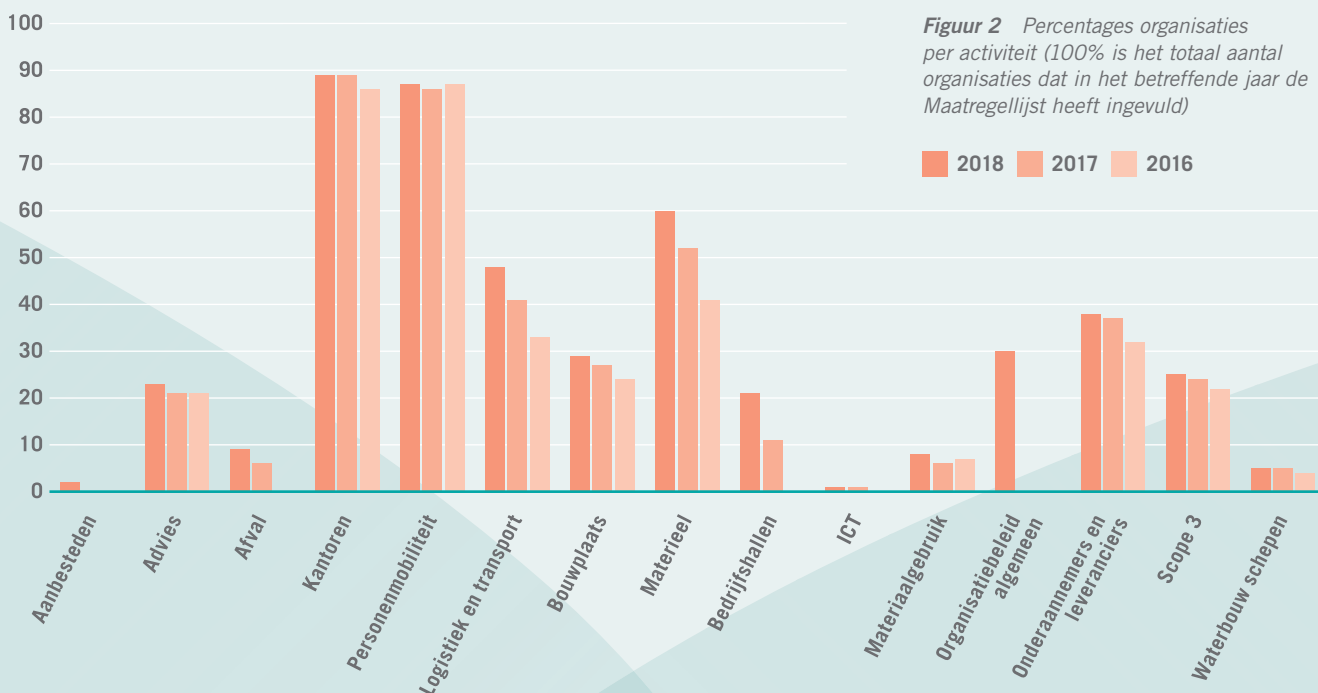
Geïmplementeerde maatregelen zijn maatregelen die een organisatie daadwerkelijk heeft doorgevoerd op het moment van invullen. Veel maatregelen zijn niet een eenmalige actie maar betreffen een beleidsmaatregel die dus blijft voortduren.

Geplande maatregelen zijn maatregelen die een organisatie vanaf een bepaalde datum in de toekomst door wil voeren.

Nieuw toegevoegde maatregelen zijn maatregelen (gepland of geïmplementeerd) die een organisatie zelf heeft toegevoegd, bijvoorbeeld omdat het een maatregel is die bedrijfsspecifiek is, of omdat de maatregel (nog) niet op de Maatregellijst voorkomt. Als een soortgelijke maatregel door meerdere organisaties als nieuwe maatregel wordt toegevoegd kan dit aanleiding zijn om bij de jaarlijkse update de Maatregellijst met deze maatregel uit te breiden.

Per organisatie worden gemiddeld circa 25 maatregelen geregistreerd. Zowel het aantal geïmplementeerde, als het aantal geplande maatregelen per organisatie nemen toe (zie figuur 1).

	2018		2017		2016	
	Totaal	gemiddelde per organisatie	Totaal	gemiddelde per organisatie	Totaal	gemiddelde per organisatie
Door hoeveel organisaties ingevuld?	880		839		722	
Maatregelen geïmplementeerd	15049	17,1	11414	13,6	6773	9,4
Maatregelen gepland	6711	7,6	4749	5,7	3259	4,5
Maatregelen NIEUW toegevoegd	382	0,4	603	0,7	850	1,2

Figuur 2 Percentages organisaties per activiteit (100% is het totaal aantal organisaties dat in het betreffende jaar de Maatregellijst heeft ingevuld)

AANTAL ORGANISATIES PER ACTIVITEIT

De Maatregellijst is gestructureerd in 15 'activiteiten'. Organisaties kiezen zelf de maatregelen in de lijst die betrekking hebben op de activiteiten die voor hen materieel zijn. Per activiteit wordt in figuur 2 het aantal organisaties gegeven dat één of meer maatregelen binnen die activiteit heeft gepland of geïmplementeerd. Kantoren en personenmobiliteit komen bij vrijwel alle organisaties voor, vandaar dat de meeste organisaties maatregelen binnen deze activiteiten opvoeren. De reden dat sommige organisaties hier geen maatregelen hebben gemeld kan erin liggen dat voor de betreffende organisaties dit geen materiële emissie betreft. Deze maatregelen werken vooral door in de interne bedrijfsvoering van organisaties. Andere activiteiten zijn vooral relevant voor de uitvoering van projecten, zoals 'Logistiek & Transport', 'Materieel' en 'Bouwplaats'. Het aantal organisaties voor wie deze activiteiten relevant zijn loopt uiteen, vanwege de verschillen tussen de organisaties.

Ten opzichte van 2017 is het totale aantal organisaties dat de Maatregellijst invult met 5% gegroeid. Het aantal organisaties dat maatregelen heeft opgenomen in de activiteiten 'Logistiek & Transport' en 'Materieel' blijft groeien. Voor 'Logistiek & Transport' was de toename in 2018 23%, voor 'Materieel' was de toename 20%. Dit zijn juist activiteiten die relevant zijn voor de uitvoering van projecten bij klanten. Ook de activiteiten 'Bedrijfshallen' en 'Organisatiebeleid algemeen' zijn sterk gegroeid. Dit betreft nieuw toegevoegde categorieën.

2.1 Resultaten Maatregellijst 2018

Per activiteit worden in de volgende paragrafen steeds de volgende aspecten weergegeven:

- **het aantal organisaties** dat maatregelen binnen deze activiteit heeft genomen;
- **de meest genomen maatregelen** binnen deze activiteit;
- **de belangrijkste veranderingen** in 2018 ten opzichte van 2017 in de gerapporteerde aantallen;
- **aandachtspunten** voor verdere implementatie van maatregelen, zoals bijvoorbeeld ontwikkelingen met betrekking tot wetgeving of suggesties welke maatregelen meer aandacht zouden kunnen krijgen;
- **nieuw in de nieuwe Maatregellijst 2019**. Dit betreft het resultaat van de laatste update van de lijst: de belangrijkste wijzigingen in de nieuwe Maatregellijst die in januari 2019 is gepubliceerd.

Om te bepalen welke maatregelen het meest genomen worden kijken we naar het percentage³ organisaties dat een maatregel op niveau A ('standaard') heeft genomen. Ook geven we het percentage organisaties dat deze maatregel op niveau B ('vooruitstrevend'), of C ('ambitieuw') heeft geïmplementeerd.

³ Het percentage is gerelateerd aan het aantal organisaties dat maatregelen binnen deze activiteit heeft opgevoerd. Altijd geldt dat implementatie op niveau B ('vooruitstrevend') inhoudt dat niveau A ('standaard') ook is ingevoerd. Bij niveau C zijn ook niveau A en B ingevoerd.

2.1.1 KANTOREN

Deze activiteit is door **787** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- De maatregel 'Energiemanagement' is aangescherpt en daarmee uit de top 3 gevallen. De maatregel 'Inkopen efficiënte hardware' is in 2018 verschoven van de activiteit 'ICT' naar 'Kantoren' en wordt nu door 157 organisaties opgevoerd.

Aandachtspunten

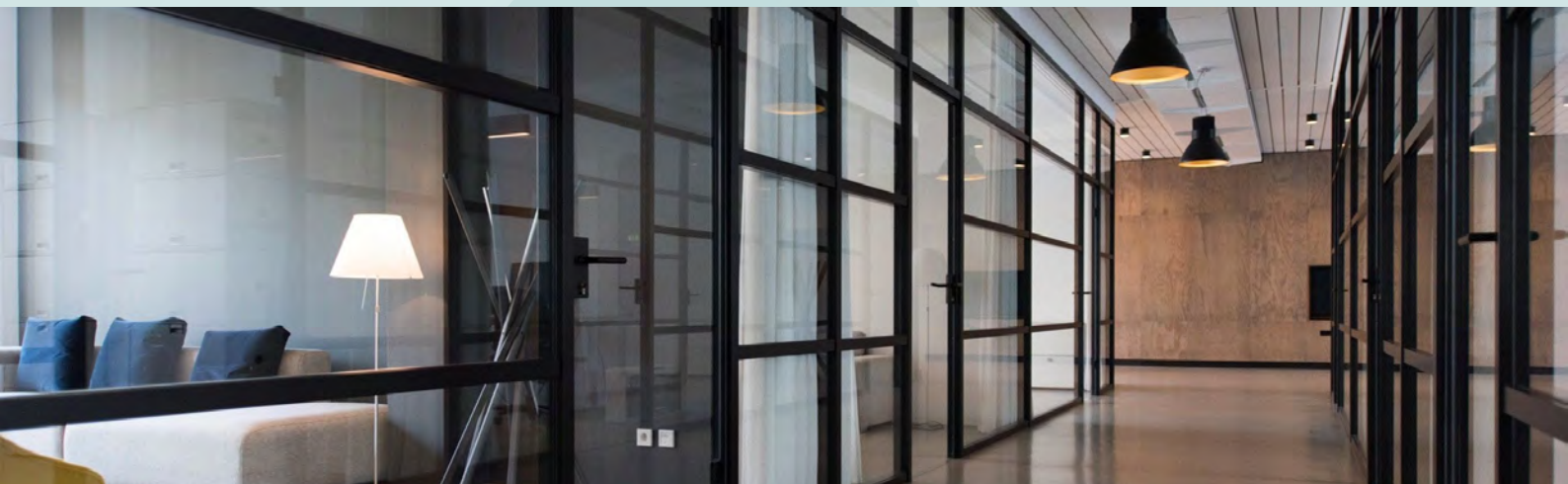
- Vanaf 2023 geldt een wettelijke verplichting voor kantoorgebouwen (groter dan 100 m²) om minimaal Energielabel C te hebben. Slechts 20% van de organisaties rapporteert over het Energielabel, 16% heeft Energielabel C of beter. Veel organisaties zullen deze stap dus nog moeten nemen.
- Eén maatregel op de lijst voor kantoren verwijst naar de 'Erkende Maatregelen voor kantoren' van de overheid. Dit is een lijst met (verplichte) maatregelen die geldt voor diensten met overwegend een kantoorfunctie, zoals overheidsorganisaties en zakelijke

dienstverlening. De meeste organisaties die de Maatregellijst invullen zullen daar niet onder vallen, maar de 'Erkende Maatregelen' kunnen zeker relevant zijn. 24% van de organisaties geeft aan dat ze voldoen aan deze 'Erkende Maatregelen voor kantoren'.

- Het aantal organisaties waarvan de kantoren na genoeg volledig op groene stroom draaien is dit jaar toegenomen met 85 organisaties tot 304 (39%). 42% Van de organisaties (binnen deze activiteit) koopt geen, of slechts beperkt groene stroom. Dit is een eenvoudige en goedkope maatregel, die organisaties eenvoudig kunnen doorvoeren. Let op dat volgens de CO₂-Prestatieladder alleen groene stroom met Nederlandse GVO's (Garanties van Oorsprong) als groen bestempeld mag worden.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- De maatregel 'Inkoop groene stroom' is aangescherpt (niveau C is doorgeschoven naar B, geen nieuwe C).
- Niveau A van de maatregel 'Energiemanagement' is afgezwakt.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garanties van Oorsprong (kantoren)			
Niveau A	455	58%	Tenminste 75% van de ingekochte stroom is groen.
Niveau B	338	43%	Tenminste 90% van de ingekochte stroom is groen.
Niveau C	304	39%	Tenminste 98% van de ingekochte stroom is groen.
Optimalisatie klimaatinstallaties			
Niveau A	362	46%	Inregelen van klimaatinstallaties van nieuwe gebouwen.
Niveau B	219	28%	Meer dan 50% van het opp. elke 5 jaar ingeregeld.
Niveau C	89	11%	Meer dan 80% van het opp. heeft dynamische inregeling.
Erkende Maatregelen kantoren			
Niveau A	189	24%	'Erkende Maatregelen' zijn, of worden doorgevoerd.

2.1.2 PERSONENMOBILITEIT

Deze activiteit is door **765** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- De maatregel 'Controle bandenspanning' is aangescherpt en uit de top 3 gevallen. De maatregel 'Faciliteren van thuiswerken en telewerken' is in 2018 nieuw toegevoegd en wordt door 187 organisaties opgevoerd.

Aandachtspunten

- De emissiecijfers die gebaseerd zijn op de opgaven van de fabrikant staan ter discussie. Emissiecijfers die gebaseerd zijn op het werkelijk brandstofgebruik geven een veel beter inzicht in de emissies van voertuigen. Daarom zijn vorig jaar twee nieuwe maatregelen (voor personenauto's en busjes) toegevoegd op basis van gemiddelden gebaseerd op het

werkelijk brandstofgebruik. De maatregelen op basis van emissiecijfers volgens opgave fabrikant komen waarschijnlijk op termijn te vervallen.

- Van 15% rijdt een deel van het wagenpark op alternatieve brandstoffen of is full electric is. Dit aantal groeit sterk: van 62 organisaties in 2017 naar 112 in 2018.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Er is een nieuwe maatregel 'Nationale Benchmark Mobiliteit' toegevoegd. Deze Benchmark, ontwikkeld door Stichting Natuur & Milieu, geeft een goed beeld van het totale mobiliteitsbeleid van een organisatie ten opzichte van anderen.
- Er is een nieuwe maatregel 'Snelheidsbegrenzer op busjes' toegevoegd. Hiermee wordt het gebruik van snelheidsbegrenzers gestimuleerd, ook voor bedrijfs-wagens waarvoor dit niet verplicht is.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	470	61%	Toolbox ter beschikking aan alle chauffeurs
Niveau B	178	23%	Elke chauffeur van een busje heeft een cursus gevolgd
Niveau C	89	12%	90% van alle chauffeurs heeft een cursus gevolgd
Beleid aanschaf of lease van personenauto's			
Niveau A	454	59%	Gemiddelde uitstoot wagenpark lager dan 150 g/km
Niveau B	314	41%	Gemiddelde uitstoot wagenpark lager dan 110 g/km
Niveau C	117	15%	Gemiddelde uitstoot wagenpark lager dan 95 g/km
Stimuleren zuinig rijden: monitoring			
Niveau A	396	52%	Monitoring brandstofgebruik, jaarlijkse terugkoppeling
Niveau B	160	21%	Monitoring brandstofgebruik, elk kwartaal terugkoppeling
Niveau C	13	2%	Monitoring brandstofgebruik, financiële prikkel

2.1.3 MATERIEEL

Deze activiteit is door **525** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Ook in 2018 is er een toename van organisaties die maatregelen binnen de activiteit 'Materieel' rapporteren (2017: 438 organisaties; 2018: 525, een toename van 20%). De maatregelen binnen deze activiteit hebben veelal direct impact op Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) projecten in uitvoering en kunnen onderdeel vormen van een dialoog tussen opdrachtnemer en opdrachtgever over CO₂-reductie in specifieke projecten.

Aandachtspunten

- Brandstofgebruik door grondverzet is een van de belangrijkste emissiebronnen voor projecten in de GWW-sector. Overheid, grote opdrachtgevers, aannemers en brancheorganisaties hebben in de Green Deal 'het Nieuwe Draaien' een afspraak gemaakt om deze emissies met 10% te reduceren. Het aantal organisaties dat maatregelen neemt die bijdrage aan

de doelstellingen van de Green Deal, zoals deelname aan een cursus 'het Nieuwe Draaien' en de juiste bandenspanning, gebruik van start/stopsystemen en gebruik van een standkachel of -airco neemt slecht beperkt toe.

- Bijna 20% van de organisaties geeft aan tenminste één hybride of elektrisch mobiel werktuig in te zetten. Dat is een beperkte toename ten opzichte van 2017.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Om op lange termijn te kunnen komen tot een klimaatneutrale infrasector is elektrificatie van mobiele werktuigen een belangrijke ontwikkeling. Er zijn twee maatregelen toegevoegd gericht op (gedeeltelijke) elektrificatie van mobiele werktuigen: 'Toepassing van mobiele werktuigen met hybride technologie' en 'Toepassing van mobiele werktuigen op basis van full electric technologie'.
- Enkele maatregelen gericht op verduurzaming van aggregaten zijn verplaatst van de activiteit 'Bouwplaats' naar de activiteit 'Materieel'.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Onderhoud materieel volgens fabrieksopgave			
Niveau A	335	64%	Tenminste 25% van het machinepark volgens fabrieksopgave
Niveau B	154	29%	100% van de machines volgens fabrieksopgave
Niveau C	9	2%	Vermindert energiegebruik t.o.v. fabrieksinstellingen
Aanschaf zuinigere machines			
Niveau A	254	48%	Brandstofgebruik is overweging bij 50% van de aankopen
Niveau B	154	27%	Brandstofgebruik is overweging bij 75% van de aankopen
Niveau C	59	11%	Brandstofgebruik is overweging bij 90% van de aankopen
Monitoring individuele mobiele werktuigen op brandstofgebruik en aantal draaiuren			
Niveau A	236	45%	Monitoring bij tenminste 25% van het materieel
Niveau B	155	30%	Monitoring bij tenminste 75% van het materieel
Niveau C	77	15%	Monitoring bij tenminste 90% van het materieel

2.1.4 LOGISTIEK EN TRANSPORT

Deze activiteit is door **425** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Er is wederom een toename van organisaties die maatregelen binnen de activiteit 'Logistiek & Transport' rapporteren (2016: 239 organisaties; 2017: 346; 2018: 425, een toename van 23% t.o.v. 2017).

Aandachtspunten

- Het aantal organisaties waarvan een deel van de vrachtwagens volledig op alternatieve brandstoffen rijdt of full electric is, is gegroeid van 8 naar 15

(4%). Ook het aantal bedrijven dat aangeeft deels biobrandstof te tanken is nog klein (in 2018: 2%, 9 organisaties)

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Deelname aan de Lean & Green Award is opgenomen in de Maatregellijst. 'Lean & Green logistics' is een CO₂-reductieprogramma dat zich richt op organisaties met veel logistiek.
- De maatregel 'Gebruik van efficiëntere diesel' is aangepast, verwijzing naar gebruik van specifieke additieven is verdwenen, vanwege twijfels over de werkelijke brandstofbesparing van sommige additieven.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Controle juiste bandenspanning vrachtauto's			
Niveau A	253	60%	Controle van de bandenspanning tenminste jaarlijks
Niveau B	145	34%	Controle van de bandenspanning elke 3 maanden
Stimuleren zuinig rijden door Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	239	56%	25% van de chauffeurs op cursus geweest
Niveau B	149	35%	75% van de chauffeurs op cursus geweest
Niveau C	84	20%	90% van de chauffeurs op cursus geweest
Stimuleren zuinig rijden door Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	231	54%	Keuze vrachtwagens met lager brandstofgebruik
Niveau B	62	15%	Keuze vrachtwagens met 15% lager brandstofgebruik
Niveau C	22	5%	Keuze vrachtwagens met 30% lager brandstofgebruik

2.1.5 ONDERAANNEMERS EN LEVERANCIERS

Deze activiteit is door **330** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- In 2017 is de maatregel 'Cursus het Nieuwe Draaien' ook aan deze categorie toegevoegd, 15% van de organisaties vragen ook onderaannemers hieraan deel te nemen.

Aandachtspunten

- Brandstofgebruik door grondverzet is een van de belangrijkste emissiebronnen voor projecten in de

GWV-sector. Overheid, grote opdrachtgevers, aannemers en brancheorganisaties hebben in de Green Deal 'het Nieuwe Draaien' een afspraak gemaakt om deze emissies met 10% te reduceren. Om de doelstellingen van deze Green Deal te realiseren zal de gehele sector hieraan bij moeten dragen, waarbij ook de onderaannemers een belangrijke rol spelen.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Tekst bij maatregel 'Cursus het Nieuwe Draaien', niveau A is gewijzigd.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Selectie onderaannemers op reisafstand			
Niveau A	255	77%	Reisafstand weegt mee bij selectie
Niveau B	27	8%	Eis met betrekking tot reisafstand
Cursus het Nieuwe Draaien			
Niveau A	51	15%	Enkele chauffeurs/planners van onderaannemers hebben cursus gevolgd
Niveau B	24	7%	Cursus is gevolgd door meer dan 25% van chauffeurs/planners
Niveau C	12	4%	Cursus is gevolgd door tenminste 75% van chauffeurs/planners

2.1.6 ORGANISATIEBELEID ALGEMEEN

Deze activiteit is door **262** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Deze 'activiteit' is in 2018 toegevoegd en betreft een samenvoeging van bestaande maatregelen die betrekking hebben op overkoepelend bedrijfsbeleid.

Aandachtspunten

- Uitvoering van energiebesparingsmaatregelen met

een terugverdientijd van minder dan 5 jaar is een wettelijke verplichting (energiezorgplicht, onderdeel van de wet Milieubeheer), waarop ook de 'Erkende Maatregelen' zijn gebaseerd.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Geen toevoegingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELN (VERKORT)
Selectie onderaannemers en/of leveranciers op CO₂-bewust certificaat			
Niveau A	131	50%	Certificaat weegt mee in selectie
Niveau B	10	4%	Bedrijf eist certificaat van belangrijkste onderaannemers
Uitvoeren energiebesparingsmaatregelen			
Niveau A	68	26%	Uitvoering bij een terugverdientijd van 5 jaar
Niveau B	20	8%	Uitvoering bij een terugverdientijd van 10 jaar
Niveau C	7	3%	Uitvoering bij een terugverdientijd van 15 jaar
Hanteren interne CO₂-prijs of energieprijzen voor energie gerelateerde investeringen			
Niveau C	5	2%	Bedrijf hanteert een interne CO ₂ - of energieprijzen

2.1.7 BOUWPLAATS

Deze activiteit is door **254** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Circa 30 organisaties wekken zelf energie op, op de bouwplaats, bijvoorbeeld door bouwketen van zonnecellen te voorzien. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 2017. Er is wel nog veel potentie voor groei.
- Het aantal organisaties dat 'Gebruik van tijdelijke verharding' meldt is afgenomen, waarschijnlijk doordat de titel van de maatregel is gewijzigd (van 'rijplaten' naar 'tijdelijke verharding'). Bij de update 2019 zal gekeken worden of dit aangepast dient te worden.

Aandachtspunten

- 43% Van de organisaties koopt groene stroom in voor gebruik op de bouwplaats. Met een relatief geringe inspanning kunnen organisaties groene stroom inzetten op de bouwplaats. Let op dat volgens de CO₂-Prestatieladder alleen groene stroom met Nederlandse GVO's (Garanties van Oorsprong) als groen bestempeld mag worden.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Geen wijzigingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Inkoop groene stroom			
Niveau A	108	43%	Gebruik groene stroom op de bouwplaats
Niveau B	84	33%	Groene stroom dekt tenminste 50% van het stroomgebruik
Niveau C	55	22%	Groene stroom dekt tenminste 75% van het stroomgebruik
Gebruik tijdelijke verharding			
Niveau A	103	41%	Gebruik waar mogelijk tijdelijke verharding
Energiebesparing bouwkeet			
Niveau A	70	28%	5% voldoet aan eisen bouwbesluit 'tijdelijke gebouwen'
Niveau B	47	19%	20% voldoet aan eisen bouwbesluit 'tijdelijke gebouwen'
Niveau C	23	9%	100% voldoet aan eisen bouwbesluit 'tijdelijke gebouwen'

2.1.8 SCOPE 3

Deze activiteit is door **223** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- In 2018 is de maatregel 'Extra reducerende maatregelen in projecten' aangescherpt. Daardoor is het aandeelbedrijven dat op niveau A zit sterk vermindert (van 81% naar 33%).

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- In de nieuwe maatregellijst zijn de activiteiten 'Materiaalgebruik' en 'Scope 3' samengevoegd.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
<i>Ontwikkeling extra reducerende maatregelen in projecten</i>			
Niveau A	72	33%	Extra maatregelen in één of meer projecten
Niveau B	11	5%	Extra maatregelen in 20% projecten
Niveau C	7	3%	Extra maatregelen in 50% projecten

2.1.9 ADVIES

Deze activiteit is door **200** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Geen wijzigingen

Aandachtspunten

- In het kader van het onderscheidend vermogen van de Ladder hecht SKAO grote waarde aan de

dialoog over CO₂-reductie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer, ook in individuele projecten. Het aangaan van deze dialoog helpt om reductiekansen te ontdekken en te verzilveren.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Geen wijzigingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
<i>Dialoog m.b.t. CO₂-reductie met grote opdrachtgevers</i>			
Niveau A	112	56%	Incidenteel CO ₂ -reductie te bespreken met grote opdrachtgevers
Niveau B	41	21%	Vast agendapunt in periodiek overleg grote opdrachtgevers
Niveau C	4	2%	Vast agendapunt in periodiek overleg alle opdrachtgevers
<i>CO₂-bewustzijn bij medewerkers</i>			
Niveau A	97	49%	Voor tenminste 20% van de nieuwe adviseurs bij het inwerken aantoonbaar aandacht voor CO ₂ -reductie
Niveau B	73	37%	Voor tenminste 50% van de nieuwe adviseurs bij het inwerken aantoonbaar aandacht voor CO ₂ -reductie
Niveau C	17	9%	Aandacht voor CO ₂ -reductie in functioneringsgesprekken
<i>Aandacht voor CO₂-reductie in projecten NIET verkregen met gunningsvoordeel</i>			
Niveau A	82	41%	In tenminste 10% van ontwerp opdrachten
Niveau B	40	20%	In tenminste 50% van ontwerp opdrachten
Niveau C	31	16%	Bij alle ontwerp opdrachten

2.1.10 BEDRIJFSHALLEN

Deze activiteit is door **181** organisaties ingevuld.

Meest genomen maatregelen

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

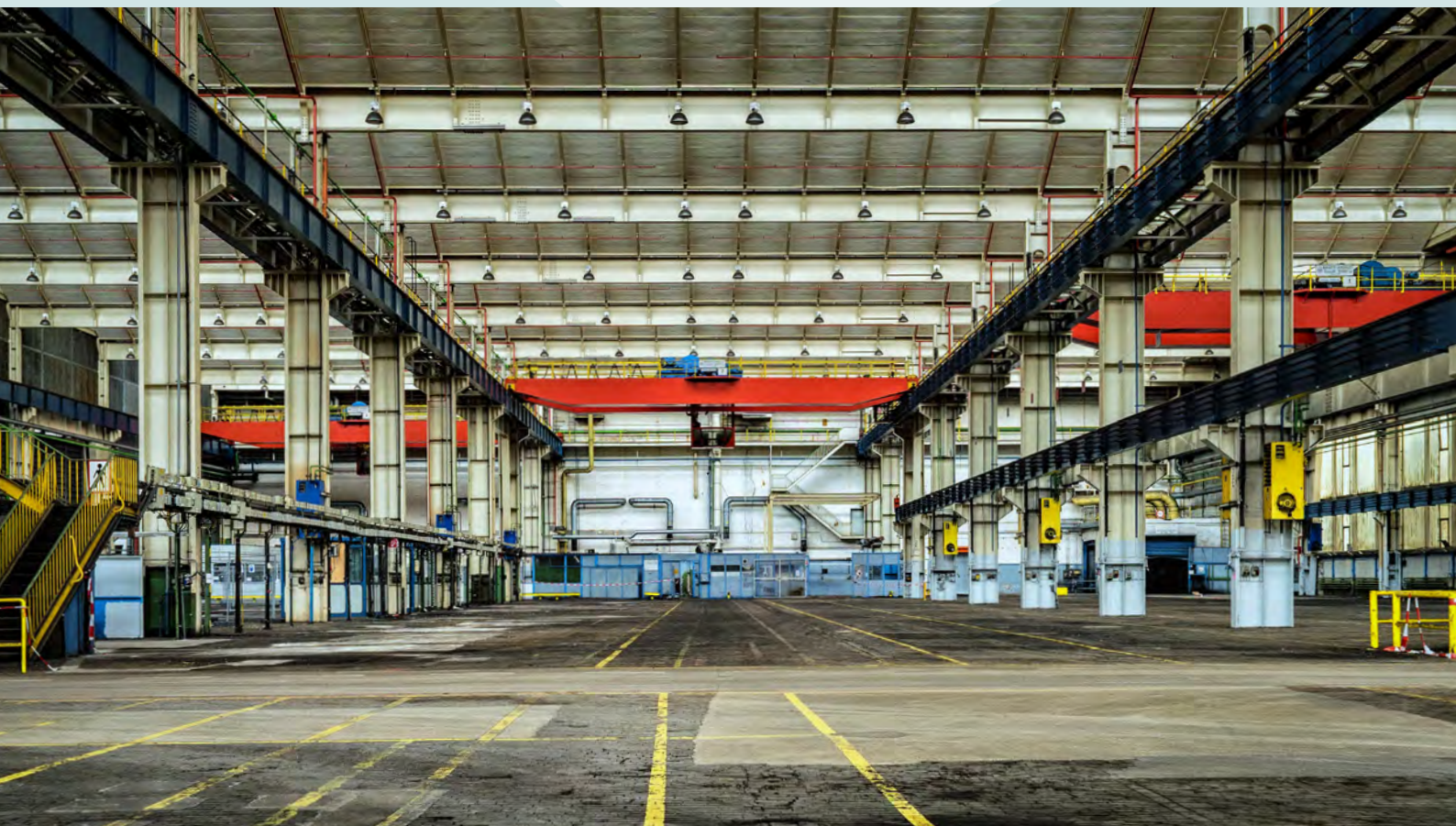
- Het aantal organisaties dat maatregelen in de activiteit 'bedrijfshallen' opvoert is bijna verdubbeld van 94 naar 181 organisaties. De maatregelen 'Opwekking duurzame energie' en 'Erkende maatregelen bedrijfshallen' zijn in 2018 nieuw toegevoegd.

Aandachtspunten

- 'Erkende Maatregellijst voor bedrijfshallen'. Deze Maatregellijst van de overheid geldt sinds januari 2018 en bevat maatregelen die een organisatie verplicht dient te nemen in het kader van de energiezorgplicht. Slechts 25% van de organisaties die aangeven dat bedrijfshallen relevant voor ze zijn, geeft aan deze Erkende Maatregelen te hebben doorgevoerd.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Geen wijzigingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Opsporen perslucht-lekkages			
Niveau A	62	34%	Jaarlijkse controle
Niveau B	19	10%	Driemaandelijke controle
Erkende Maatregelen bedrijfshallen			
Niveau A	46	25%	'Erkende Maatregelen' zijn, of worden doorgevoerd.
Opwekking duurzame energie			
Niveau A	34	19%	10% van de elektriciteit afkomstig van eigen opwekking
Niveau B	31	17%	20% van de elektriciteit afkomstig van eigen opwekking
Niveau C	26	14%	50% van de elektriciteit afkomstig van eigen opwekking

2.1.11 MATERIAALGEBRUIK

Deze activiteit is door **69** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Geen wijzigingen.

Aandachtpunten

- DuboCalc is een softwareprogramma waarmee de MKI-waarde (Milieukostenindicator) van materialen, producten en projecten kan worden berekend. De MKI-waarde krijgt een steeds belangrijkere rol

in ontwerp en aanbestedingen. In de Green Deal Duurzame GWW en in het Betonakkoord zijn afspraken gemaakt over de inzet van DuboCalc of het gebruik van MKI-waarden.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Er is een aantal maatregelen toegevoegd gericht op het bevorderen van circulair gebruik van beton en asfalt.
- In de nieuwe maatregellijst zijn de activiteiten 'materiaalgebruik' en 'scope 3' samengevoegd.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Selectie materialen op basis van DuboCalc			
Niveau A	39	57%	CO ₂ -uitstoot weegt mee bij selectie materialen
Niveau B	7	10%	Bedrijf stelt eisen aan CO ₂ -uitstoot

2.1.12 AFVAL

Deze activiteit is door **76** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Het aantal organisaties dat maatregelen in de activiteit 'Afval' opvoert is toegenomen van 48 naar 76 organisaties.

Aandachtspunten

- Het onderwerp Circulaire Economie krijgt steeds meer aandacht. De afvalsector speelt daarbij een

belangrijke rol. Voor deze sector is inzicht in vermeden CO₂-emissies een belangrijke indicator voor de bijdrage aan circulariteit. Circa 20% van de organisaties (15 organisaties) rapporteert over vermeden emissies.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Geen wijzigingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Inkoop van hulpstoffen – gebruik van secundaire materialen			
Niveau A	35	46%	Onderzoekt mogelijkheden gebruik secundair materiaal
Niveau B	25	33%	Gebruikt 2 secundaire materialen als hulpstof
Realiseren verkoopbaar secundair materiaal			
Niveau A	34	45%	Verkoop secundair materiaal als grondstof
Niveau B	22	29%	Verkoop meerdere soorten secundair materiaal als grondstof
Niveau C	10	13%	Ketenoverleg over upcycling
Inzicht in vermeden CO₂ als gevolg van de verwerking van afvalstromen			
Niveau A	15	20%	Kwantificering van vermeden ketenemissies voor 80% afvalstromen
Niveau B	10	13%	Kwantificering van vermeden ketenemissies voor alle afvalstromen
Niveau C	5	7%	Aantoonbare toename van vermeden ketenemissies

2.1.13 WATERBOUW SCHEPEN

Deze activiteit is door **43** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Als nieuwe maatregel is in 2018 is het gebruik van LNG (vloeibaar aardgas) toegevoegd. Twee organisaties hebben inmiddels een schip op LNG in gebruik.

Aandachtspunten

- De aandacht voor brandstofefficiency op schepen lijkt achteruit te gaan. 44% Van de organisaties rapporteert over de maatregel met betrekking tot brandstofefficiency, ten opzichte van 54% in 2018.

- In de sector wordt nu door 6 organisaties ervaring opgedaan met het gebruik van het SEEMP (Ship Energy Efficiency Management Plan) bij tenminste één schip. Verdere uitrol van SEEMP in de sector zou een onderwerp voor een sectorbreed reductieprogramma kunnen zijn.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- De maatregel 'Route- en vaaroptimalisatie' is afgezwakt (niveau A is B geworden, niveau B is C geworden, nieuw niveau A).

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Terugdringen stationair dieselgebruik			
Niveau A	27	63%	Gebruikt walstroom of een eigen generator
Niveau B	11	26%	Gebruikt altijd walstroom indien beschikbaar
Verbeteren brandstofefficiency equipment			
Niveau A	19	44%	Efficiency-indicatoren gedefinieerd en monitoring ingevoerd
Niveau B	6	14%	Koppelt deze monitoring ook aan doelstellingen
Stimuleren Het Nieuwe Varen / VoortvarendBesparen			
Niveau A	16	37%	Minder dan 50% is op cursus geweest
Niveau B	9	21%	Meer dan 50% is op cursus geweest
Niveau C	6	14%	Meer dan 80% is op cursus geweest

2.1.14 AANBESTEDEN

Deze activiteit is door **18** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- 'Aanbesteden' is in 2018 als activiteit toegevoegd, Niet alleen omdat grote opdrachtgevers in de GWW, zoals ProRail en Rijkswaterstaat zelf gecertificeerd zijn op de CO₂-Prestatieladder, maar ook omdat andere gecertificeerde organisaties ook zelf soms opdrachtgever zijn.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Er zijn enkele maatregelen toegevoegd gericht op het bevorderen van circulair gebruik van beton en asfalt door daarover eisen op te nemen in aanbestedingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Toepassing van gunningvoordeel m.b.t. tot CO₂-ambitie in de GWW sector - werken			
Niveau A	6	33%	Tot 25% van de werken
Niveau B	2	11%	25-75% van de werken
Niveau C	1	6%	Alle werken
CO₂-uitstoot over de levensduur is criterium bij gunning van werken			
Niveau A	3	17%	Tot 25% van de werken
Niveau B	1	6%	25-75% van de werken
Niveau C	0	0%	Alle werken

2.1.15 ICT

Deze activiteit is door **11** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2018 ten opzichte van 2017

- Geen wijzigingen.

Aandachtspunten

- Deze maatregel is gebaseerd op de afspraken in het kader van de Meerjarenaafpraak energie-efficiency ICT (MJA ICT). Binnen de MJA ICT wordt een lijst met circa 30 proces-, erkende en innovatieve maatregelen gehanteerd.

Nieuw in de Maatregellijst 2019

- Geen wijzigingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
<i>Doorvoeren van de Maatregellijst MJA 3</i>			
Niveau A	6	55%	Doorvoeren meest relevante procesmaatregelen
Niveau B	5	45%	Doorvoeren proces- en erkende maatregelen
Niveau C	1	9%	Realisatie 2 innovatieve maatregelen

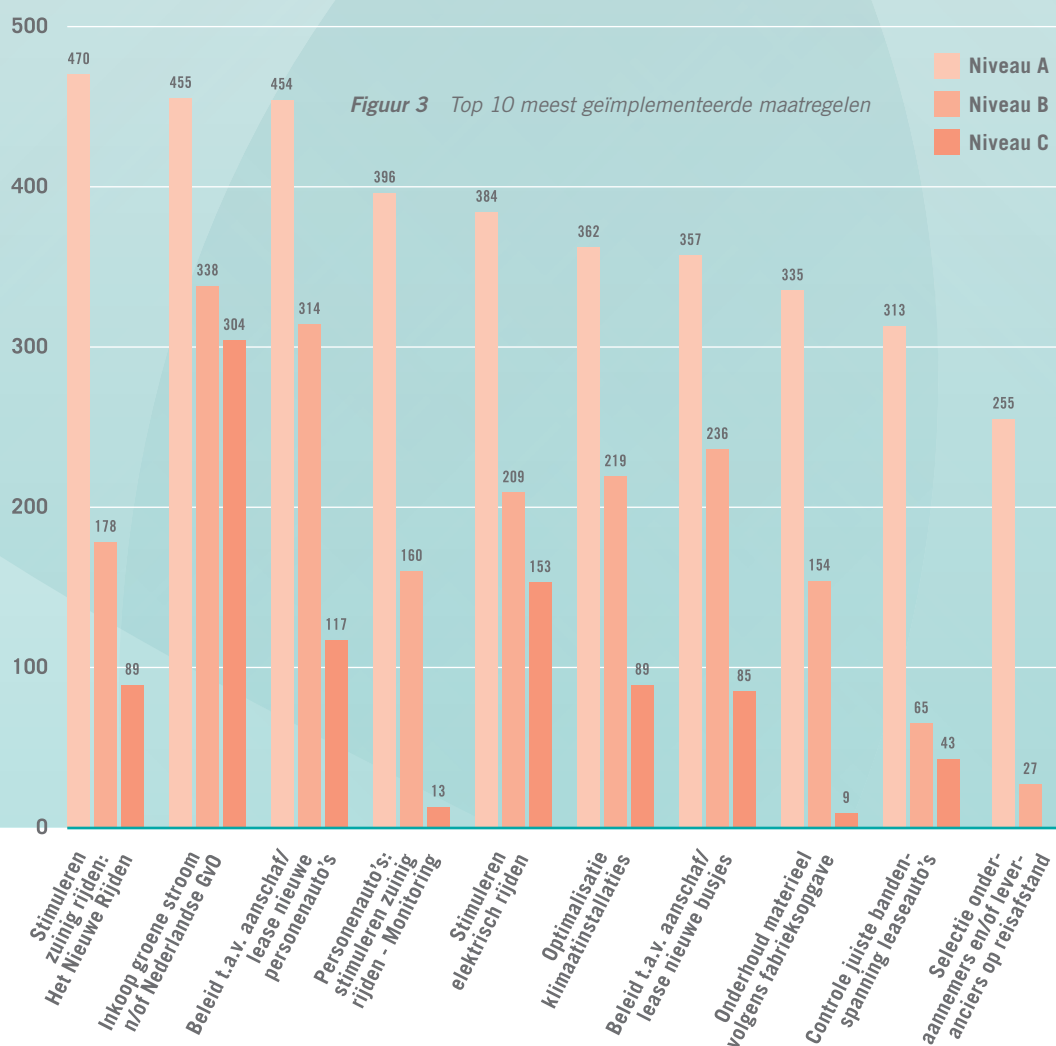
2.2 Meest genomen maatregelen en sterkste groeiers

In **figuur 3** is de top 10 van meest geïmplementeerde maatregelen weergegeven. Dit betreft het aantal organisaties dat een bepaalde maatregel genomen heeft. Per maatregel is de mate van implementatie te zien (niveau A, B of C).

In **tabel 2** (p. 25) zijn omschrijvingen van de 10 meest geïmplementeerde maatregelen (per niveau) te vinden. De percentages in deze tabel zijn berekend ten opzichte van het totale aantal organisaties dat de Maatregellijst heeft ingevuld (100% zijn 880 organisaties). De

meeste maatregelen in de top 10 vallen onder de activiteiten 'Kantoren' en 'Personenmobiliteit'. Dit zijn generieke activiteiten die voor bijna alle gecertificeerde organisaties van toepassing zijn. Enkele maatregelen zijn uit de top 10 verdwenen. Dit is het gevolg van het aanscherpen van de maatregelen 'Energiemanagement gebouwen', en 'Verbeteren energielabel gebouwen'.

In **tabel 3** (p. 26) zijn de maatregelen weergegeven die in 2018 de sterkste groei hebben laten zien in het aantal organisaties dat de betreffende maatregel heeft genomen.

NIVEAU	AANTAL BEDRIJVEN	% VAN TOTAAL	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Stimuleren zuinig rijden: Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	470	53%	Beschikbaar stellen van toolboxen voor alle chauffeurs.
Niveau B	178	20%	Elke chauffeur van een busje heeft cursus gevolgd
Niveau C	89	10%	90% van de chauffeurs (auto & busje) heeft cursus gevolgd
Kantoren: Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garanties van Oorsprong (GvO)			
Niveau A	455	52%	Tenminste 75% van de ingekochte stroom is groen.
Niveau B	338	38%	Tenminste 90% van de ingekochte stroom is groen.
Niveau C	304	35%	Tenminste 98% van de ingekochte stroom is groen.
Beleid t.a.v. aanschaf/lease nieuwe personenauto's			
Niveau A	454	52%	Gemiddelde uitstoot lager dan 150 gr/km
Niveau B	314	36%	Gemiddelde uitstoot lager dan 110 gr/km
Niveau C	117	13%	Gemiddelde uitstoot lager dan 95 gr/km
Personenauto's: stimuleren zuinig rijden - Monitoring			
Niveau A	396	45%	Monitoren van brandstofgebruik en jaarlijks feedback
Niveau B	160	18%	Monitoren van brandstofgebruik en 3-maandelijks feedback
Niveau C	13	1%	Monitoren van brandstofgebruik en financiële prikkel
Stimuleren elektrisch rijden			
Niveau A	384	44%	Tenminste één laadpunt bij één kantoor aanwezig
Niveau B	209	24%	Tenminste één laadpunt bij elk vast kantoor
Niveau C	153	17%	Alle laadpalen worden gevoed met NL groene stroom
Optimalisatie klimaatinstallaties			
Niveau A	362	41%	Inregelen van klimaatinstallaties van nieuwe gebouwen.
Niveau B	219	25%	Meer dan 50% van het opp. elke 5 jaar ingeregeld
Niveau C	89	10%	Meer dan 80% van het opp. heeft dynamische inregeling
Beleid t.a.v. aanschaf/lease nieuwe busjes			
Niveau A	357	41%	Gemiddelde uitstoot is lager dan 210 gr/km.
Niveau B	236	27%	Gemiddelde uitstoot is lager dan 175 gr/km.
Niveau C	85	10%	Gemiddelde uitstoot is lager dan 147 gr/km.
Onderhoud materieel volgens fabrieksopgave			
Niveau A	335	38%	Tenminste 25% van het machinepark volgens fabrieksopgave
Niveau B	154	18%	100% van de machines volgens fabrieksopgave
Niveau C	9	1%	Vermindert energiegebruik t.o.v. fabrieksinstellingen
Controle juiste bandenspanning leaseauto's			
Niveau A	313	36%	Jaarlijkse controle bij meer dan 50% van de leaseauto's
Niveau B	65	7%	Kwartaalcontrole bij meer dan 50% van de leaseauto's
Niveau C	43	5%	Kwartaalcontrole bij meer dan 90% van de leaseauto's
Selectie onderaannemers en/of leveranciers op reisafstand			
Niveau A	255	29%	Reisafstand weegt mee bij selectie
Niveau B	27	3%	Eis met betrekking tot reisafstand

Tabel 2 Overzicht meest genomen maatregelen

MAATREGEL	ACTIVITEIT	TOENAME 2018		
<i>Niveau</i>		<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>
1. Faciliteiten voor thuis- en telewerken	Personenmobiliteit	+187	+53	+30
2. Energie-efficiënte hardware (computers e.d.)	Kantoren	+157	+44	0
3. Stimuleren carpoolen	Personenmobiliteit	+88	+38	+7
4. Inkoop groene stroom	Kantoren	+44	+81	+85
5. Aanschaf/lease personenauto's o.b.v. CO ₂ emissiemeting uit de praktijk	Personenmobiliteit	+80	+51	+31

Tabel 3 Maatregelen met de sterkste groei in 2018

2.3 Algemene wijzigingen in de Maatregellijst 2019

De belangrijkste aanvullingen in deze versie van de maatregellijst betreffen maatregelen die bedoeld zijn om circulair gebruik van asfalt en beton te stimuleren. Hiervoor zijn zowel maatregelen toegevoegd in de activiteit 'Aanbesteden', als in de activiteit 'Materiaalgebruik/scope 3'

Daarnaast zijn er in de Maatregellijst 2019 drie nieuwe activiteiten of categorieën toegevoegd. Dit betreft:

- Categorie 'Materialen die CO₂ opnemen'. Sommige materialen kunnen CO₂ voor langere duur vastleggen, bijvoorbeeld door verwerking.
- Categorie 'Vermeden emissies bij derden'. Maatregelen in deze categorie maken emissie-reducties bij derden mogelijk. Nieuwe maatregelen zijn 'opwekking duurzame energie' (waarbij de organisatie de opgewekte energie niet zelf gebruikt) en levering van materialen of gassen aan derden, waardoor elders emissies worden vermeden
- Categorie 'Bedrijfsprocessen'. Deze categorie is bedoeld voor maatregelen gericht op generieke bedrijfsprocessen, die voor elk (technisch) bedrijf relevant kunnen zijn zoals koeling, perslucht en gebruik van elektromotoren.

“De Maatregellijst is zowel hulpmiddel voor positiebepaling als hulp bron bij het vaststellen van een ambitieuze reductiedoelstelling”

— gecertificeerde organisatie

3 BEVINDINGEN MAATREGELLIJST 2018

De Maatregellijst geeft inzicht in de ontwikkeling van de CO₂-reductiemaatregelen die genomen worden door de organisaties die gecertificeerd zijn voor de CO₂-Prestatieladder. Op basis van de gerapporteerde resultaten en de achterliggende gegevens zijn een aantal bevindingen te melden over het gebruik en de rol van de Maatregellijst.

HET AANTAL MAATREGELLEN PER ORGANISATIE NEEMT TOE

Naarmate een bedrijf langer actief is op de CO₂-Prestatieladder zal het meer maatregelen geïmplementeerd hebben. Dit is ook zichtbaar in de cijfers. Het aantal geplande maatregelen per organisatie neemt ook (beperkt) toe. Dat duidt erop dat organisaties blijven zoeken naar reductiemogelijkheden en deze registreren op de maatregellijst.

MEER MAATREGELLEN GERAPPORTEERD DIE DIRECT RELEVANT ZIJN VOOR PROJECTEN

De cijfers laten zien dat het aantal organisaties groeit, dat maatregelen neemt gericht op de uitvoering van projecten. Dit is duidelijk zichtbaar bij de activiteiten ‘Materieel’ en ‘Logistiek & Transport’. Het aantal organisaties dat maatregelen in deze activiteiten neemt groeit de afgelopen 2 jaar veel sterker dan het aantal organisaties dat deelneemt aan de Ladder. Dat is een teken dat organisaties, bij de keuze van maatregelen, meer nadruk leggen op maatregelen die direct relevant zijn voor de projecten.

OPWEKKING VAN DUURZAME ELEKTRICITEIT, INZET VAN ANDERE BRANDSTOFFEN EN ELEKTRIFICATIE

Verscheidene maatregelen op de lijst zetten in op eigen opwekking van elektriciteit, toepassing van andere brandstoffen en elektrificatie van voertuigen en werktuigen. Hoewel in absolute cijfers deze maatregelen nog niet door veel organisaties genomen worden, laten de cijfers wel een sterke groei zien van dit type maatregelen.

Inkoop van duurzame elektriciteit is een van de meest genomen maatregelen, die ook nog steeds veel groei laat zien.

OVERHEIDSMATREGELEN

Sommige maatregelen hangen samen met overheidsbeleid met betrekking tot energiebesparing, zoals bijvoorbeeld de Erkende Maatregelen voor kantoren en bedrijfshallen en het energielabel voor kantoren. Voor de ‘Erkende Maatregelen’ geldt dat organisaties in specifieke bedrijfscategorieën moeten aantonen dat ze deze maatregelen hebben doorgevoerd. Het zijn voor de hand liggende maatregelen met een korte terugverdientijd (minder dan 5 jaar). Toch is het aantal gecertificeerde organisaties dat laat zien dat het deze ‘Erkende Maatregelen’ uitvoert nog relatief beperkt.

Hetzelfde geldt voor het Energielabel voor kantoren. In 2023 moeten alle kantoren minimaal Energielabel C hebben. Het aantal gecertificeerde organisaties dat al op dit niveau zit is relatief beperkt. Slechts 20% van de organisaties rapporteert over het Energielabel, 16% heeft Energielabel C of beter.

4 TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE MAATREGELLIJST

*Sible Schöne, consultant SKAO en
Gijs Termeer, directeur SKAO*

Binnen de CO₂-Prestatieladder wordt de Maatregellijst sinds 2015 gebruikt. In dit hoofdstuk gaan we allereerst in op de toegevoegde waarde van de Maatregellijst binnen de systematiek van de ladder. Aansluitend gaan we in op de relatie tussen de Maatregellijst, het bestaande overheidsbeleid en het ontwerp Klimaatakkoord. Bij het bestaande overheidsbeleid gaat het met name om de EED-richtlijn, de lijst met ‘Erkende Maatregelen’ die door het Ministerie van IenW is opgesteld als invulling van de energiezorgplicht (onderdeel van de Wet Milieubeheer) en de maatregellijsten die in het kader van de Meerjarenaafspraken (MJA's) zijn opgesteld.

De toegevoegde waarde van de Maatregellijst binnen de CO₂-Prestatieladder

De Maatregellijst heeft binnen de ladder een aantal belangrijke functies:

- De Ladder vraagt organisaties om een reductie-doelstelling te kiezen die ambitieus is gezien de eigen situatie van het bedrijf en die vergelijkbaar is met die van sectorgenoten. Door de invulling van de Maatregellijst krijgt een bedrijf een goed beeld of het een koploper, een middenmoter of een achterblijver is. Ook de certificerende instelling kan dankzij de Maatregellijst een veel beter beeld krijgen van de relatieve positie van een bedrijf, de reductie-ambities en -plannen, in vergelijking met die van sectorgenoten;
- De Maatregellijst biedt concreet inzicht in de vraag of een bedrijf permanent werkt aan CO₂-reductie. Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling geeft de Maatregellijst de organisatie en de certificerende instelling een hulpmiddel om de voortgang van het plan van aanpak te toetsen.
- De Maatregellijst werkt in de praktijk als inspiratiebron om te zoeken naar praktische maatregelen die bedrijven kunnen nemen;
- De Maatregellijst is zo opgezet dat de ingevulde gegevens van organisaties anoniem in een database terechtkomen, zodat het mogelijk is het gebruik van de Maatregellijst te monitoren. Daardoor weet SKAO welke maatregelen wel (en niet) genomen worden en welke ontwikkeling er zit in de implementatie van maatregelen;
- Jaarlijks vindt een update van de Maatregellijst plaats, op basis van wat er in het voorafgaande jaar ingevuld is. Hierdoor verschuiven de ambitieniveaus: een maatregel kan het ene jaar ‘B vooruitstrevend’ zijn en het volgende jaar ‘A Standaard’. Ook komen een aantal maatregelen die organisaties zelf hebben toegevoegd in de Maatregellijst. Hierdoor blijft de lijst actueel en aansluiten bij de praktijk.
- De Maatregellijst speelt ook een grote rol kennisontwikkeling en kennisdeling, een belangrijke invalshoek van de Ladder. Vanaf niveau 3 moeten alle bedrijven aantoonbaar deelnemen aan activiteiten, die hen helpen nieuwe CO₂-reducerende maatregelen te nemen. Grote bedrijven moeten op niveau 4 aantoonbaar een programma hebben dat leidt tot een nieuwe maatregel en op niveau 5 een programma gericht op kennisdeling over specifieke maatregelen uit de Maatregellijst.

De relatie van de CO₂-Prestatieladder tot bestaand overheidsbeleid

EED RICHTLIJN

Ondernemingen met meer dan 250 FTE of een jaar-omzet van € 50 miljoen of meer moeten voldoen aan de energie-audit verplichting van de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED). Het gaat daarbij met name om bedrijven die deelnemen aan de Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie. Het Laddercertificaat vanaf niveau 3 kan gebruikt worden als onderdeel van de bewijsvoering dat een bedrijf voldoet aan de verplichting van een energie-audit.

De meeste bedrijven die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder blijven onder de gestelde grenzen. Ze hoeven niet te voldoen aan de energie-audit verplichting van de EED en vallen niet onder een MJA. Alleen in de MJA Asfalt, MJA ICT en MJA Railsector is er overlap met Ladderbedrijven.

Voor de bedrijven die wel onder een MJA vallen is de scope van de CO₂-Prestatieladder en de Maatregellijst veel breder. De MJA-afspraken richten zich op specifieke sectoren en op het energiegebruik in de productieprocessen van die sectoren. De CO₂-Prestatieladder richt zich onder andere ook op kantoren en mobiliteit.

DE ERKENDE MAATREGELLIJST EN DE CO₂-PRESTATIELADDER

In het kader van het Energieakkoord zijn voor inmiddels 19 bedrijfstakken lijsten met 'Erkende Maatregelen' ontwikkeld. Een bedrijf dat de maatregelen uit deze lijst heeft genomen, voldoet hiermee aan de verplichting uit de Wet Milieubeheer dat een bedrijf alle maatregelen met een terugverdientijd tot vijf jaar moet nemen.

De lijsten met 'Erkende Maatregelen' concentreren zich met name op het warmtegebruik en het elektriciteitsgebruik van de apparatuur in de bedrijfsgebouwen. Daarbij wordt gekozen voor een gedetailleerde beschrijving van alle afzonderlijke maatregelen.

De lijsten met 'Erkende Maatregelen' verschillen daarmee op vier punten van de Maatregellijst van de Ladder:

- Ten eerste zijn deze lijsten qua reikwijdte beperkter dan de Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder. De laatste richt zich naast kantoren en bedrijfshallen op een breed scala aan activiteiten, zoals aanbesteden, advies, afval, de bouwplaats, logistiek en transport, materiaalgebruik, materieel, onderaannemers en leveranciers, personenmobiliteit, scope 3 emissies en schepen.

- Ten tweede is de Maatregellijst van de Ladder voor kantoren en bedrijfshallen minder gedetailleerd dan de lijsten met 'Erkende Maatregelen'. Waar de lijsten met erkende maatregelen apart kijken naar zaken als spouwmuurisolatie, de Hr-ketel, weersafhankelijke regelingen, tijdschakelaars en dergelijke, kiest de Maatregellijst van de ladder voor bredere categorieën zoals de verbetering van het energielabel of de aanwezigheid van een energimanagementsysteem, waar de meer gedetailleerde maatregelen deel van uitmaken
- Een derde belangrijk verschil is dat de Ladder organisaties stimuleert te focussen op de meest materiële emissies. Dit zijn emissies die voor de betreffende organisatie het meest omvangrijk zijn. Gecertificeerde organisaties concentreren zich bij het nemen van maatregelen op deze emissies.
- Een vierde verschil is dat de Ladder geen maatregelen verplicht stelt, maar eist dat organisaties een ambitieuze doelstelling kiezen, aantoonbaar werken aan reductie van de materiële emissies en hierin continue verbetering laten zien.

In de Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder zijn maatregelen opgenomen die verwijzen naar de implementatie van de lijst met 'Erkende Maatregelen'. Bij kantoren en bedrijfshallen staat de maatregel dat een bedrijf de maatregelen uit de erkende lijst neemt als standaardmaatregel op de lijst. Ook is de implementatie van onderdelen van de MJA3 Maatregellijst voor ICT als maatregel toegevoegd.

Puur formeel gezien kun je dus concluderen dat het niet zeker is dat een organisatie met een laddercertificaat geheel voldoet aan de 'Erkende Maatregelen'. Door een Certificerende Instelling wordt daar niet op getoetst. Uitgangspunt voor de CO₂-Prestatieladder is wel dat organisaties voldoen aan wettelijke verplichtingen, daar heb je geen Ladder voor nodig. En juist op dit punt mag je verwachten dat gecertificeerde organisaties hun zaken op orde hebben. Bij het opstellen van de Maatregellijst zijn we daarvan uitgegaan. Individuele 'Erkende Maatregelen' als spouwmuurisolatie of toepassen van ledverlichting staan daarom niet op de Maatregellijst.

Daar staat als belangrijke meerwaarde van de Ladder tegenover dat voor veel Ladderbedrijven de meest materiële emissies zich juist 'buiten de deur' afspelen, in projecten bij de klant of onderweg. Via het activiteitenbesluit heeft de overheid daar geen grip op, terwijl de Ladder daar de grote winst boekt.

ONTWERP KLIMAATAKKOORD

De Ladder kan een waardevolle rol spelen bij de implementatie van tal van concrete afspraken die in het ontwerp Klimaatakkoord zijn gemaakt. De Ladder wordt nu al in de praktijk gebruikt als bewijsmiddel voor de EED Energie-audit en voor de energie-eis in de wet Milieubeheer voor gebouwen. Aanvullend daarop kan de Ladder een belangrijke rol spelen bij de implementatie van afspraken op de volgende terreinen:

- Inkoop en aanbestedingen. De focus ligt nu op de GWW. Verbreding naar andere sectoren, zoals ICT en afval is gemakkelijk.
- Mobiliteitsbeleid van organisaties. Personenmobiliteit en de inzet van materieel zijn bij veel gecertificeerde organisaties de belangrijkste oorzaak van CO₂-uitstoot. Dit geldt voor een groot aantal bedrijven die voornamelijk diensten leveren.
- De voorbeeldrol van overheidsorganisaties, “practice what you preach”. Inmiddels zijn het Ministerie van I&W (met daarmee Rijkswaterstaat), de gemeenten Renkum en Barneveld en de Provincie Gelderland gecertificeerd voor de CO₂-Prestatieladder.
- De ladder als monitoringsinstrument en bewijsmiddel bij de handhaving van regelgeving zoals de EED en de Wet Milieubeheer
- Kennisdeling binnen sectoren en ketens.

TOEKOMST

Samenvattend kunnen we stellen dat de Maatregellijst ertoe heeft bijgedragen dat de Ladder zich heeft ontwikkeld tot het belangrijkste, onafhankelijke, professionele CO₂-managementsysteem van Nederland, waarbij ook ambitieuze doelstellingen gezet worden. Uit twee wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat er bij gecertificeerde organisaties jaarlijks 3,2 % CO₂-reductie behaald wordt, tegenover een 1,6% landelijk gemiddelde. Organisaties met een Laddercertificaat reduceren dus twee keer zo snel CO₂ dan het gemiddelde.

Op grond van bovenstaande vergelijking met het bestaande overheidsbeleid zouden wij ervoor willen pleiten dat de Ladder een grote rol gaat spelen in het klimaatbeleid. Dat kan op de volgende wijze vorm worden gegeven:

- In het kader van het Klimaatakkoord kan worden afgesproken dat alle middelgrote en grote bedrijven en organisaties moeten beschikken over een professioneel CO₂-managementsysteem, dat aantoonbaar leidt tot extra CO₂-reductie. Het is noodzakelijk dat zowel bedrijven als (overheid)organisaties inzicht krijgen in hun CO₂-footprint, stapsgewijs nieuwe maatregelen nemen, hun invloed in de keten leren gebruiken en samenwerken aan kennisdeling en innovatie.
- Het laddercertificaat wordt van directe waarde voor bedrijven en organisaties die aan overheidsseisen op het gebied van energie en CO₂-reductie moeten voldoen:
 - Het laddercertificaat op niveau 3 kan gelden als bewijsmiddel van de eis uit de wet Milieubeheer dat bedrijven alle maatregelen moeten nemen met een terugverdientijd tot vijf jaar;
 - Een laddercertificaat op niveau 4 of 5 kan in de praktijk gelden als alternatief voor deelname aan de MJA Energiebesparing. We zien nu al dat bijvoorbeeld ICT-bedrijven die meedoen aan de MJA en de CO₂-Prestatieladder twee keer vrijwel hetzelfde doen.

COLOFON

Dit document is tot stand gekomen op basis van de gegevens in de Maatregellijst database per 1 januari 2019.

Tekst en analyses: Vincent Swinkels en Bart van der Ree, SQ Consult, in opdracht van SKAO

Grafisch ontwerp: Autobahn

Uitgave: Maart 2019

Dit document staat niet op zichzelf. Zie ook onze website www.skao.nl voor meer informatie over de CO₂-Prestatieladder, SKAO, de laatste versie van het Handboek, brochure en een overzicht van alle gecertificeerde organisaties en opdrachtgevers.

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.